

INNOVATION PEDAGOGIK YONDASHUVLAR: TIL O'RGANISHDA SUN'IY INTELLEKTDAN FOYDALANISH

Turg'unboyeva Arofatxon Otabek qizi

O'zbekiston Davlat Jahon tillari Universitetining xorijiy til

va adabiyot 1-fakultetining 1-kurs talabasi

E-mail: arofatxon2006@gmail.com

Annotatsiya: So'nggi yillarda sun'iy intellekt (SI) ta'lim sohasida muhim o'zgarishlarga sabab bo'ldi. Xususan, til o'rganish jarayonida SI vositalari, masalan, ChatGPT, Duolingo, Google Translate va nutqni tanish texnologiyalari o'quvchilarga interaktiv va moslashtirilgan ta'lim olish imkoniyatini taqdim etmoqda. Ushbu maqola SI texnologiyalarining til o'rganishdagi o'rni, ularning afzalliklari, kamchiliklari va ta'lim jarayoniga qanday integratsiya qilinishi mumkinligini tahlil qiladi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, til o'rganish, topshiriqqa asoslangan til o'rgatish, aralash ta'lim, nutqni tanish, moslashuvchan ta'lim.

Til o'rganish har doim insonlarning madaniy va iqtisodiy rivojlanishida muhim o'rin tutgan. Raqamli texnologiyalar rivojlanishi natijasida, xususan, sun'iy intellekt (SI) vositalari yordamida til o'rganish yanada interaktiv va samarali jarayonga aylandi. SI algoritmlari o'quvchilarning ehtiyojlariga moslashgan holda individual ta'lim rejalari ishlab chiqishga yordam beradi. SI ta'limda ilk bor 1960-yillarda dasturlar yordamida ishlatilgan bo'lsa, bugungi kunga kelib, u mashinaviy o'rganish, tabiiy tilni qayta ishlash (NLP) va chuqur o'rganish (Deep Learning) texnologiyalari bilan yanada rivojlangan. Bugungi kunda ChatGPT, Grammarly, Google Translate kabi tizimlar til o'rganishda keng qo'llanilmoqda.

1. Sun'iy Intellektning til o'rganishdagi o'rni.

SI til o'rganishda quyidagi yo'nalishlarda samarali ishlaydi:

Nutqni tanish va ishlab chiqarish texnologiyalari foydalanuvchilarning talaffuzi va intonatsiyasini baholash hamda yaxshilashga yordam beradi. Masalan, Siri, Google Assistant va Alexa kabi tizimlar foydalanuvchilarning so'zlash uslubini tushunadi, Elsa Speak esa talaffuzni avtomatik ravishda tahlil qilib, tavsiyalar beradi.

Shaxsiylashtirilgan ta'lim – sun'iy intellekt har bir o'quvchining darajasi va ehtiyojlariga mos ravishda ta'lim materiallarini moslashtirish imkoniyatiga ega. Masalan, Duolingo o'quvchilarning javoblariga asoslanib mashg'ulot darajasini o'zgartiradi.

Topshiriqqa asoslangan til o'rgatish (TBLT) – SI yordamida foydalanuvchilarga real hayotga oid topshiriqlarni bajarishga imkon beradi. Masalan, Mondly ilovasi virtual dialoglar orqali foydalanuvchini muloqotga o'rgatadi.

Tarjima va yozma nutqni tahlil qilish – Google Translate, DeepL va Grammarly kabi dasturlar matnlarni tarjima qilish, grammatik xatolarni aniqlash va tuzatishda yordam beradi.

2. Sun'iy Intellect vositalarining afzalliklari.

Sun'iy intellekt asosida ishlaydigan til o'rganish platformalarining bir qancha afzalliklari mavjud:

Moslashuvchanlik va shaxsiylashtirish – har bir o'quvchi o'z darajasiga mos materiallarni o'rganishi mumkin. 24/7 mavjudlik – SI vositalari internet orqali har qanday vaqtda foydalanish imkonini beradi.

Interaktiv o'rganish – bu gamifikatsiya va interaktiv mashqlar orqali o'quvchilarni rag'batlantiradi.

Talaffuzni yaxshilash – nutqni tanish tizimlari talaffuzni aniq baholaydi va tuzatishlar beradi.

Real vaqtda tahlil – o'quvchining xatolarini aniqlab, ularga asoslangan individual tavsiyalar taqdim etadi.

3. Sun'iy Intellect vositalarining cheklovlari.

Biroq, SI asosidagi ta'lim tizimlarining ba'zi cheklovlari ham mavjud:

O'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalari rivojlanmay qolishi mumkin – sun'iy intellekt bilan o'rganish real hayotiy muloqotni to'liq almashtira olmaydi.

Texnik cheklovlar – internet yoki yuqori darajadagi texnologiyalarga bog'liq bo'lishi mumkin.

Yuqori xarajatlar – ba'zi ilg'or sun'iy intellekt platformalaridan foydalanish pullik bo'lishi mumkin.

Emotsional intellekt yetishmovchiligi – SI real o'qituvchilar kabi o'quvchilarning his-tuyg'ularini tushunmaydi.

4. Sun'iy Intellectni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish.

Sun'iy intellekt texnologiyalarini ta'lim jarayoniga muvaffaqiyatli integratsiya qilish uchun quyidagi strategiyalarni qo'llash mumkin:

Aralash ta'lim modeli (Blended Learning) – an'anaviy darslarni SI bilan uyg'unlashtirish.

Rol o'yinlari va topshiriqlarga asoslangan ta'lim – o'quvchilar sun'iy intellekt bilan muloqot qilib, real hayotiy vaziyatlarda til ishlatishni mashq qilishlari mumkin.

Talaffuz va nutqni avtomatik baholash – o'quvchilarning talaffuzi va grammatikasi avtomatik baholanib, ularga takliflar beriladi.

O'qituvchilar uchun yordamchi vosita sifatida foydalanish – o'qituvchilar dars rejalari yaratishda va o'quvchilar progressini tahlil qilishda SI vositalaridan foydalanishlari mumkin.

5. Amaliy misollar va tadqiqotlar.

So'nggi tadqiqotlar sun'iy intellekt yordamida til o'rganish samaradorligini oshirish mumkinligini ko'rsatmoqda.

Masalan:

Chappelle (2020) tadqiqotiga ko'ra, SI asosidagi tizimlar individual o'quv yondashuvlarini ishlab chiqishda katta imkoniyatlarga ega.

Godwin-Jones (2019) maqolasida SI orqali o'rganish o'quvchilarning mustaqil ishlash qobiliyatini oshirishini ta'kidlaydi.

Kukulska-Hulme (2021) SI va mobil ta'lim integratsiyasi orqali til o'rganish imkoniyatlari kengayganligini isbotlaydi.

Sun'iy intellekt til o'rganish jarayonini ancha interaktiv va samarali qilishga yordam bermadi va SI yordamida shaxsiylashtirilgan ta'lim va moslashuvchan o'quv jarayonlari yaratish mumkin.

O'qituvchilar SI vositalaridan yordamchi vosita sifatida foydalanishlari lozim, sun'iy intellekt yordamida real hayotiy topshiriqlar asosida mashg'ulotlar olib borish ham mumkin. Til o'rganish uchun SI asosida ishlab chiqilgan ilovalardan foydalanish kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1.Chappelle, C. (2020). Sun'iy intellekt va til o'rgatish: Pedagogikaning yangi davri. Cambridge University Press.

2.Godwin-Jones, R. (2019). Sun'iy intellekt va til o'rganish texnologiyalari. Language Learning & Technology, 23(3), 5-15.

3.Kukulska-Hulme, A. (2021). Mobil ta'lim va sun'iy intellektning til o'rganishdagi roli. Routledge.